

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ESKİ
İKİNCİ DAİRE

NUSRET KAYA ve DİĞERLERİ / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 43750/06, 43752/06, 32054/08, 37753/08 ve 60915/08)

KARAR

STRAZBURG

22 Nisan 2014

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2014. Bu gayriresmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Nusret Kaya ve diğerleri / Türkiye Davası'nda,*Başkan,*

Guido Raimondi,

Hâkimler

Işıl Karakaş,

Dragoljub Popovic,

Andras Sajo,

Nebojša Vučinić,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller,

ve *Daire Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire) 25 Mart 2014 tarihinde yapılan müzakereler sonrasında, bu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk vatandaşları olan Nusret Kaya, Ahmet Gerez, Mehmet Şirin Bozçalı, Mesut Yurtsever ve Mehmet Nuri Özen'in (« başvuranlar »), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (« Sözleşme ») 34. maddesi uyarınca, 4 Ekim 2006 (Başvuru No. 43750/06 ve 43752/06), 24 Haziran (Başvuru No. 32054/08), 24 Temmuz (Başvuru No. 37753/08) ve 25 Kasım 2008 (Başvuru No. 60915/08) tarihlerinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("Mahkeme") yaptıkları beş başvuru (No. 43750/06, 43752/06, 32054/08, 37753/08 ve 60915/08) bulunmaktadır.

2. Kaya'ya, Mahkeme huzurunda kendisini temsil etmesi için izin verilmiştir. Bozçalı, Mahkeme huzurunda, İstanbul'da görev yapan Avukat M. Erbil tarafından temsil edilmiştir. Yurtsever ve Özen, Ankara'da görev

yapan Avukat M. Vargün tarafından temsil edilmiştir. M. Gerez ise Kars'ta görev yapan Avukat O. Gündoğdu tarafından temsil edilmiştir.

Türk Hükümeti (« Hükümet ») ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar, özellikle telefonla haberleşmelerine saygı gösterilmesi haklarının (Sözleşme'nin 8. maddesi) ihlal edildiğini ve adil yargılanma hakkından (Sözleşme'nin 6. maddesi) yararlanamadıklarını iddia etmektedirler. Ayrıca Sözleşme'nin 3, 13, 14, 17 ve 18. maddelerinin ihlal edilmesinden şikâyet etmektedirler.

4. Başvurular, 18 Ocak 2010 tarihinde Hükümet'e tebliğ edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuranlar, sırasıyla 1972, 1965, 1966, 1974 ve 1976 doğumludurlar.

A. Nusret Kaya ve Ahmet Gerez (Başvuru No. 43750/06 ve 43752/06)

6. Başvuranlar, başvurularını yaptıkları sırada Muş E Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunmaktadırlar.

7. Başvuranlar, başka bir cezaevinde - Erzurum H Tipi Cezaevi'nde - daha önce tutuklu buldukları sırada, cezaevi idaresi tarafından telefonda Kürtçe konuşmalarının engellenmesine yönelik getirilen sınırlamaların kaldırılması talebiyle Erzurum İnfaz Hâkimi'ne başvurmuşlardır.

8. Erzurum İnfaz Hâkimi, 29 Mayıs 2006 tarihinde, dosya üzerinden karar vererek, bu talebi reddetmiştir. Hâkim, gerekçesinde, her şeyden önce,

Anayasa'nın 22. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde haberleşme hürriyeti esas alınsa da bu iki hükmün aynı zamanda ulusal güvenlik ve kamu düzeni gibi gerekçelerle bu özgürlüğe sınırlamalar getirilmesini öngördüğünü belirtmiştir. Hâkim, ardından 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ("5275 Sayılı Kanun") uyarınca, telefon konuşmalarının Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük'te ("Tüzük") belirtilen ilkelere göre ve öngörülen koşullarda yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Diğer yandan, hâkim, cezaevi idaresinin, bu Tüzüğün 88. maddesinin 2. fıkrasının p) bendi uyarınca, ilgililerin konuşmak istediği kişilerin Türkçe bilip bilmediğinin teyit edilmesine ilişkin talebine halen cevap verilmediğini saptamıştır. Hâkim, bu bağlamda, bu sorunun aydınlatılması gerektiğini ve dolayısıyla ilgililer tarafından yapılan başvurunun, kendisine göre yasaya aykırı olmayan, idarenin genel uygulamasıyla ilgili olduğunu vurgulamıştır. Hâkim, cezaevi idaresinin 5275 Sayılı Kanuna ve Tüzüğün 88. maddesinin 2. fıkrasının p) bendine uygun olarak hareket ettiği sonucuna varmıştır.

9. Başvuranlar, 11 Mayıs 2006 tarihinde, bu karara karşı itirazda bulunmuşlardır.

10. Erzurum Ağır Ceza Mahkemesi, 12 Temmuz 2006 tarihinde, dosya üzerinden karar vererek, infaz hâkiminin verdiği kararın gerek usule gerekse yasaya aykırı olmadığı kanaatiyle başvuranlar tarafından yapılan itirazı reddetmiştir.

B. Mehmet Şirin Bozçalı ve Mesut Yurtsever (Başvuru No. 32054/08 ve 37753/08)

11. Başvuranlar, başvurularını yaptıkları sırada, Bolu F Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunmaktadırlar.

12. Başvuranlar, bu cezaevinde tutuklu buldukları sırada, 5 Mayıs 2008 tarihinde idare tarafından telefonda Kürtçe konuşmalarının

engellenmesine yönelik getirilen sınırlamaların kaldırılması talebiyle Bolu İnfaz Hâkimi'ne başvurmuşlardır.

13. Bolu İnfaz Hâkimi, 13 Mayıs 2008 tarihinde, dosya üzerinden karar vererek, cezaevi idaresinin uygulamasının usule ve yasaya uygun olduğu kanısıyla bu itirazı reddetmiştir. Hâkim, kararında, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Hükümlü ve Tutukluların Dışarıdaki Yakınlarıyla Telefonla Görüşmeleri Hakkında Yönetmeliğin 17 Şubat 2007 tarihinde yürürlükten kaldırıldığını tespit etmiştir. Hâkim, bu Yönetmeliğin Türkçeden başka bir dilde telefon konuşması yapılmasına ilişkin bir talebin incelenmesi hususunda herhangi bir hüküm içermediğini belirtmiştir. Hâkim, 5275 Sayılı Kanunun yürürlüğe girdiğini ve Tüzüğün 88. maddesinin dikkate alınması gereken yeni ilkeler içerdiğini açıklamıştır. Hâkim, cezaevlerinde telefon konuşmalarına sınırlamalar getirilmesi hakkında söz konusu hükümde öngörülen şartların tümünü, özellikle de hükümlünün veya kendisiyle konuşan kişinin ya da her ikisinin de Türkçe bilmediği durumlar hariç olmak üzere, telefon konuşmalarının Türkçe yapılması gerektiği yönündeki kuralı bildirmiştir. Hâkim, benzer durumlarda, Tüzüğe göre tutuklunun, telefon görüşme formunda yakınının Türkçe bilmediğini belirtmesi gerektiğini ifade etmiştir. Hâkim, cezaevi idaresinin, gerekli gördüğü takdirde, formda yer alan bilgilerin doğruluğu hakkında, masrafların hükümlü tarafından karşılanması koşuluyla araştırmalar gerçekleştirilebileceğini ve bu araştırmaların sonucunda tutuklunun Kürtçe konuşmasına izin verilebileceğini eklemiştir. Hâkim, ayrıca bir tutuklunun telefon konuşmasına adını ve soyadını söyleyerek başlamakla, ardından da konuştuğu kişinin adını, soyadını ve telefon numarasını söylemesini istemekle yükümlü olduğunu belirtmiştir. Hâkime göre, bu yükümlülük, bazı durumlar haricinde, telefon konuşmalarının Türkçe yapılmasını gerektirmiştir.

14. Yurtsever, 26 Mayıs 2008 tarihinde, bu karara itiraz etmiştir. İlgili, ana dilinin Kürtçe olduğunu ve bu nedenle, telefonda annesiyle konuşmak

için bu dili kullanmasının normal olduğunu iddia etmiştir. Aynı zamanda geçen beş yıl boyunca bu yönde bir uygulama olduğunu ileri sürmüştür. Son olarak, bilgilerin teyit edilmesine ilişkin işleme yönelik masrafların ödenmesi konusunda davacıya getirilen yükümlülüğe itiraz etmiştir.

15. Bozçalı da 27 Mayıs 2008 tarihinde kültürel kimliğine göre iletişim kurma, haberleşme ve yaşamasının temel bir hak olduğunu ileri sürerek infaz hâkiminin kararına itiraz etmiştir.

16. Bolu Ağır Ceza Mahkemesi, 12 Haziran 2008 tarihinde, dosya üzerinden karar vererek, başvuranlarca yapılan itirazı reddetmiştir. Mahkeme, cezaevi idaresinin uygulaması ile infaz hâkiminin kararının gerek usule gerekse yasaya aykırı olmadığını tespit etmiştir.

C. Mehmet Nuri Özen (Başvuru No. 60915/08)

17. Başvuran, başvuru yaptığı sırada, Bolu F Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunmaktadır.

18. Başvuran, bu cezaevinde tutuklu bulunduğu sırada, yakınlarıyla telefonla görüştüğü esnada kendisine Türkçe konuşma yükümlülüğü getirilmesinden ve cezaevi idaresinin Kürtçe konuşma yapılmasına izin vermemesinden şikâyet etmek amacıyla 30 Mayıs 2008 tarihinde Bolu İnfaz Hâkimi'ne başvurmuştur.

19. Bolu İnfaz Hâkimi, 10 Haziran 2008 tarihinde, evrak üzerinden karar vererek, bu itirazı reddetmiştir. Hâkim, cezaevi idaresinin uygulamasının usul ve yasaya uygun olduğunu saptamıştır. Hâkim, verdiği kararda, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Hükümlü ve Tutukluların Dışarıdaki Yakınlarıyla Telefonla Görüşmeleri Hakkında Yönetmeliğin 17 Şubat 2007 tarihinde yürürlükten kaldırıldığını tespit etmiştir. Hâkim, bu Yönetmeliğin Türkçeden başka bir dilde telefon konuşması yapılmasına ilişkin bir talebin incelenmesi hususunda herhangi bir hüküm içermediğini belirtmiştir. Hâkim, 5275 Sayılı Kanunun yürürlüğe girdiğini ve Tüzüğün 88.

maddesinin dikkate alınması gereken yeni ilkeler içerdiğini açıklamıştır. Hâkim, cezaevlerinde telefon konuşmalarına sınırlamalar getirilmesi hakkında söz konusu hükümden öngörülen şartların tümünü, özellikle de hükümlünün veya konuştuğu kişinin ya da her ikisinin Türkçe bilmediği durumlar hariç olmak üzere, telefon konuşmalarının Türkçe yapılması gerektiği yönündeki kuralı bildirmiştir. Hâkim, benzer durumlarda, Tüzüğe göre tutuklunun, telefon görüşme formunda, yakınının Türkçe bilmediğini belirtmesi gerektiğini ifade etmiştir. Hâkim, cezaevi idaresinin, gerekli gördüğü takdirde, formda yer alan bilgilerin doğruluğu hakkında, masrafların hükümlü tarafından karşılanması koşuluyla araştırmalar gerçekleştirilebileceğini ve bu araştırmaların sonucunda tutuklunun Kürtçe konuşmasına izin verilebileceğini eklemiştir. Hâkim, ayrıca bir tutuklunun telefon konuşmasına adını ve soyadını söyleyerek başlamakla, ardından da konuştuğu kişinin adını, soyadını ve telefon numarasını söylemesini istemekle yükümlü olduğunu belirtmiştir. Hâkime göre, bu yükümlülük, bazı durumlar haricinde, telefon konuşmalarının Türkçe yapılmasını gerektirmiştir.

20. Başvuran, 20 Haziran 2008 tarihinde bu karara itiraz etmiştir.

21. Bolu Ağır Ceza Mahkemesi, 4 Temmuz 2008 tarihinde, cezaevi idaresinin uygulaması ile infaz hâkiminin kararının gerek usule gerekse yasaya aykırı olmadığı kanaatine vararak, başvuranca yapılan itirazı reddetmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK ve ULUSLARARASI METİNLER

A. İlgili İç Hukuk

22. 29 Aralık 2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan, 13 Aralık 2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 66. maddesi özellikle şu şekilde ifade edilmektedir:

“(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler, tüzükte belirlenen esas ve usullere göre idarenin kontrolündeki ücretli telefonlar ile görüşme yapabilirler. Telefon görüşmesi idarece dinlenir ve kayıt altına alınır. Bu hak, tehlikeli hâlde bulunan ve örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.

(...)”

23. 6 Nisan 2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan, 20 Mart 2006 tarihinde kabul edilen, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün 88. maddesi özellikle aşağıdaki gibidir:

“1. Kapalı kurumda bulunan hükümlüler, (...) eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisi ile telefon görüşmesi yapabilir.

2. Telefonla görüşmeleri aşağıda belirtilen esaslara göre yapılır:

(...)

f) (...) Hükümlüler görüşebilecekleri yakınlarından bir veya birden fazla kişi ile haftada bir kez (...) kesintisiz görüşme yapabilirler. Herhangi bir nedenle görüşme gerçekleşmemişse daha önceden bildirilen numaralardan bir diğeriyle görüşebilir. Konuşma süresi (...) on dakikayı geçemez. Ancak tehlikeli hükümlü oldukları idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen hükümlüler onbeş günde bir kez olmak ve on dakikayı geçmemek üzere sadece eşi, çocukları, annesi ve babası ile (telefonda) görüşebilirler.

g) Hükümlünün, kurumun güvenliğini tehlikeye düşüren, suç oluşturan veya bir suçta azmettirme ya da yardım etme sonucunu doğurabilecek konuşmalarda bulunduğu dinleme sırasında belirlendiğinde, görüşme derhal kesilir. (...)

(...)

j) Telefonla görüşme ücreti, (...) hükümlü tarafından karşılanır. (...)

k) Hükümlü bu maddede belirtilen telefonla görüşme hakkını kullanabilmek için “Telefon Görüşme Formu” doldurur. Bu formda; telefon görüşmesi yapmak istediği kişiler ve bunlarla olan yakınlık derecesini, görüşme yapmak istediği sabit, cep telefon numaraları ile yurtdışı telefon numarasını, telefon görüşmesi yapacağı yakınlarının açık adreslerini belirtir ve gerekli belgeler eklendikten sonra idareye verir.

İdare gerekli gördüğü takdirde gideri hükümlüden alınmak koşuluyla formdaki bilgilerin doğruluğunu araştırabilir. (...) Hükümlü tarafından formda gösterilmemiş olan kişilerle telefon görüşmesi yaptırılmaz,

(...)

NUSRET KAYA ve DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

n) (...) Hükümlü, öncelikle konuşmasına kendi adını ve soyadını söyleyerek başlar. Görüştüğü karşıdaki kişiye, adını, soyadını ve telefon numarasını tekrar etmesini isteyerek konuşmasına devam eder. Bu işlemin yapılması zorunlu olup, (...)

(...)

p) Telefon görüşmeleri Türkçe yapılır. Ancak, hükümlünün Türkçe bilmemesi veya görüşeceğini bildirdiği yakınının mahallinde yaptırılacak araştırma ile Türkçe bilmediğinin tespit edilmesi halinde, konuşmanın [başka bir dilde] yapılmasına izin verilir ve konuşma kayda alınır. Kayıtların incelenmesi sonucu, konuşmanın suç teşkil etme ihtimali olan faaliyetler için kullanıldığının anlaşılması durumunda, bir daha hükümlünün aynı yakını ile Türkçeden başka bir dille konuşmasına izin verilmez.

(...)"

24. Bu Tüzüğün 88. maddesinin 2. fıkrasının p) bendi, 20 Haziran 2009 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan, 15 Haziran 2009 tarihli 15092/09 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Telefon görüşmeleri Türkçe yapılır. Ancak hükümlünün, kendisinin veya görüşeceğini bildirdiği kişinin Türkçe bilmediğini beyan etmesi hâlinde, konuşmanın [başka bir dilde] yapılmasına izin verilir ve konuşma kayda alınır. Kayıtların incelenmesi sonucu, konuşmanın suç teşkil etme ihtimali olan faaliyetler için kullanıldığının anlaşılması durumunda, hükümlünün bir daha aynı kişiyle Türkçeden başka bir dille konuşmasına izin verilmez.”

25. 23 Mayıs 2001 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan, 16 Mayıs 2001 tarihli ve 4675 Sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununun 4. maddesinin 1. fıkrasına göre, hükümlü ve tutukluların, diğerlerinin yanı sıra, ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri ve yerleştirilmelerine ilişkin işlemler, beslenmeleri, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması ve dışarıyla olan ilişkileriyle ilgili şikâyetleri infaz hâkiminin yetkisi dâhilindedir.

İnfaz hâkiminin gerçekleştirdiği işlemlere ilişkin olarak, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan, somut olayla ilgili iç hukuk

kuralları *Gülmez / Türkiye* davasında (No. 16330/02, § 14, 20 Mayıs 2008) belirtilmektedir.

B. İlgili Uluslararası Metinler

26. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 11 Ocak 2006 tarihinde, Bakan Delegeleri'nin 952 sayılı oturumunda, Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Rec(2006)2 Sayılı Tavsiye kararını kabul etmiştir. Bu tavsiye kararının ekinde yer alan, somut olaya ilişkin kısımlar şöyledir:

“Dış Dünya ile İlişki

24.1. Mahpusların mümkün olabilen sıklıkta mektup, telefon veya diğer iletişim vasıtalarıyla aileleriyle, başka kişilerle ve dışarıdaki kuruluşların temsilcileriyle haberleşmelerine ve bu kişilerin mahpusları ziyaret etmelerine izin verilmelidir.

24.2. Devam etmekte olan bir ceza soruşturması, emniyet, güvenlik ve düzeninin muhafaza edilmesi, suç işlenmesinin önlenmesi ve suç mağdurunun korunması için gerekli görülmesi halinde, haberleşme ve ziyaretlere kısıtlamalar konabilir ve izlenebilir. Ancak adli bir merci tarafından konulan özel kısıtlamalar da dâhil olmak üzere, bu tür kısıtlamalar yine de kabul edilebilir asgari bir iletişime izin vermelidir.

24.3. Ulusal hukuk, mahpuslarla iletişim kurması kısıtlanamayacak olan ulusal ve uluslararası kuruluşları belirlemelidir,

24.4. Ziyaretler için yapılan düzenlemeler, mahpuslara aile ilişkilerini mümkün olduğunca normal bir düzeyde sürdürmelerine ve geliştirmelerine izin verecek bir tarzda olmalıdır.

24.5. Cezaevi yetkilileri, dış dünyayla yeterli bir iletişim sürdürmelerinde mahpuslara yardım etmelidirler ve bunun için onlara uygun destek ve yardım sağlamalıdır.

(...)

Etnik veya Dilsel Azınlıklar

NUSRET KAYA ve DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

38.1. Etnik veya dilsel azınlıklara mensup olan mahpusların ihtiyaçlarının karşılanması için özel düzenlemeler yapılmalıdır.

38.2. Cezaevinde farklı grupların kültürel alışkanlıklarını uygulanabildiği ölçüde, sürdürmelerine izin verilmelidir.

38.3. Yabancı dillere ait ihtiyaçlar, yetenekli çevirmenler aracılığıyla ve bir cezaevinde kullanılmakta olan dillerin yazılı materyalleri sağlanarak karşılanmalıdır.

(...)”

27. 1955 yılında Cenevre’de toplanan Suçların Önlenmesi ve Suçluların Islahı üzerine Birinci Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından kabul edilmiş olan ve Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından 13 Mayıs 1977 tarihli ve 2706 (LXII) sayılı ile 31 Temmuz 1957 tarihli ve 663 C (XXIV) sayılı tavsiye kararlarıyla onaylanan, Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar özellikle aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

“Dış dünya ile irtibat kurma

37. Gerekli gözetim altında mahpusların düzenli aralıklarla aileleri ve yakın arkadaşları ile haberleşmelerine ve ziyaret edilmelerine imkân verilerek onlarla iletişim kurmalarına izin verilir.

(...)”

28. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından 1 Şubat 1998 tarihinde kabul edilen Ulusal Azınlıkların Dil Haklarına İlişkin Oslo Tavsiyeleri uyarınca:

“Özgürlükten mahrumiyet

20) Bir cezai kurumun yöneticisi ve diğer personelinin, tutukluların büyük çoğunluğunun konuştuğu dil veya dilleri ya da bu kişilerin büyük çoğunluğunun anladığı bir dili konuşabilmeleri gerekir. İşe alma ve/veya hizmet içi eğitim programları bu amaca yönlendirilmelidir. Gerektiğinde bir çevirmenin yardımına başvurulmalıdır.

21) Gözaltına alınan ulusal azınlıklarına mensup kişiler, gözaltındaki kişilerle ve başkalarıyla, tercih ettikleri bir dilde iletişim kurma hakkına sahip olacaklardır.

Yetkililer, hukukun öngördüğü sınırlamalar dâhilinde, mümkün olan her yerde, tutukluların hem sözlü olarak hem de kişisel yazışmalarında kendi dillerinde iletişim kurmalarını sağlayacak tedbirler alacaklardır. Bu bağlamda, gözaltına alınmış veya tutuklanmış bir kişi, genellikle her zaman ikamet ettiği yere yakın bir gözaltı biriminde veya cezaevinde tutulmalıdır.

(...)"

Oslo Tavsiyelerinin ekinde yer alan açıklayıcı not özellikle şunları içermektedir:

"Birleşmiş Milletler Hükümlülere Uygulanacak Muameleye İlişkin Minimum Standart Kurallar'dan Kural 37 ile Avrupa Konseyi, Avrupa Cezaevi Kuralları'nın 43 (1) maddesi, tutukluların aileleri, yakın arkadaşları ve kurumlardan kişiler veya bu kurumların temsilcileriyle iletişim kurma hakkı olduğunu ifade eder. İfade özgürlüğü hakkı ve kişinin kendi dilini özel ve kamusal yaşamda kullanma hakkı gibi, insan haklarının önemi ışığında, yetkililer bu haklara cezaevlerinde dahi, yasalarca belirlenen sınırlar çerçevesinde saygı göstermekle yükümlüdürler. Kural olarak, tutukluların kendi dillerinde diğer tutuklular ve ziyaretçilerle ve ayrıca kişisel yazışmalarında, hem sözlü hem de yazılı olarak iletişim kurabilmeleri gerekir. Bununla birlikte, cezai eylemleri nedeniyle tutuklanmış kişilerin belirli hak ve özgürlükleri uluslararası belgelerle düzenlenen kısıtlamalara uygun bir şekilde meşru olarak kısıtlanabilir veya askıya alınabilir. Tutuklanan kişilerin dil haklarından yararlanması en iyi şekilde, bu dilin genel olarak konuşulduğu bir yerde tutulmaları ile sağlanabilir.

(...)"

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

29. Başvuruların olaylar ve şikâyetler bakımından benzerlik göstermesini göz önünde bulunduran Mahkeme, başvuruların birleştirilmesine ve bunların tek bir karar altında birlikte incelenmesine karar vermiştir.

I. SÖZLEŞME’NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

30. Başvuranlar, Kürtçe telefon konuşmalarının sınırlandırılmasından ibaret olan cezaevi idaresinin uygulaması nedeniyle haberleşmesine ve/veya özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi haklarının ihlal edilmesinden şikâyet etmektedirler.

Başvuranlar, bu bağlamda, Sözleşme’nin 8. maddesini ileri sürmektedirler. Aynı maddenin somut olaya ilişkin kısımları şöyledir:

“1. Herkes özel ve aile hayatına, (...) ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörölmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, (...) düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, (...) durumunda söz konusu olabilir.”

31. Hükümet bu iddiayı kabul etmemektedir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

32. Yurtsever’in avukatı, 20 Ekim 2010 tarihli görüşlerinde, ilgilinin bir gazeteğe göndermek istediğini söylediği faksın atıfta bulunmaktadır. Yurtsever’e göre, cezaevi idaresi, faksın Türkçeden başka bir dille yazıldığı ve yazının çevirisini yapmak için gerekli personelin bulunmadığı gerekçesiyle faksın gönderilmesini kabul etmemiştir. Bozçalı’nın avukatı ise, 29 Eylül 2010 tarihli görüşlerinde, ilgilinin ziyaretçilerle Kürtçe konuşmasının cezaevi yetkililerince engellendiğini belirtmektedir.

33. Mahkeme, bu iddiaların, başvuranlarca görüşlerin sunulduğu sırada mevcut dava bağlamında dile getirildiğini gözlemlemektedir. İlgililer, diğer yandan, sözlerini desteklemek amacıyla herhangi bir belge ya da başka bir

bilgi sunmamışlardır, dolayısıyla iddialarının somut olayda hiçbir şekilde desteklenmediği anlaşılmaktadır. Bu şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

34. Başvuranların, telefon konuşmalarına sınırlama getirilmesine ilişkin Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamındaki şikâyetinin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit eden Mahkeme, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

B. Esas Hakkında

1. Müdahalenin Varlığı Hakkında

35. Mahkeme, her şeyden önce, Sözleşme'nin 5. maddesi bakımından yasaya uygun olan tutukluluğun, doğası gereği, tutuklu kişinin özel ve aile hayatının kısıtlanmasına neden olduğunu hatırlatmaktadır. Mahkeme, bununla birlikte, tutuklu kişinin yakın akrabalarıyla ilişkisini sürdürmesi konusunda idarenin yardımcı olmasının “aile hayatına saygı gösterilmesi açısından büyük önem” arz ettiğini yeniden dile getirmektedir (*Messina / İtalya* (No. 2), No. 25498/94, § 61, AİHM 2000-X ve *Aliev / Ukrayna*, No. 412220/98, § 187, 29 Nisan 2003). Mahkeme, aynı zamanda tutukluların dış dünya ile ilişkilerinin belli ölçüde kontrol altında tutulması gerektiğini ve bu durumun tek başına Sözleşme'ye aykırı olmadığını kabul etmektedir (Anılan, *Aliev, idem*).

36. Mahkeme, ardından telefonu kullanma hakkı konusunda, özellikle posta yoluyla iletişim kurmak için sunulan kolaylıkların kullanılabilir ve yeterli olması halinde, Sözleşme'nin 8. maddesinin tutukluların telefonla görüşme haklarını güvence altına aldığı şeklinde yorumlanamayacağını

anımsatmaktadır (*A. B. / Hollanda*, No. 37328/97, § 92, 29 Ocak 2002 ve *Ciszewski / Polonya* (kabul edilebilirlik hakkında), No. 38668/97, 6 Ocak 2004). Somut olayda, Mahkeme, bununla birlikte, iç hukukta tutuklulara, cezaevi idaresinin kontrolü altında bulunan telefonları kullanmak suretiyle yakınlarıyla telefon konuşması yapma imkânı tanındığından, başvuruların Kürtçe konuşmak istedikleri gerekçesiyle aile üyeleriyle olan telefon görüşmelerine getirilen sınırlamanın, Sözleşme'nin 8. maddesinin 1. fıkrası anlamında haberleşmesine ve aile hayatına saygı gösterilmesi haklarına yapılan bir müdahale olarak kabul edilebileceği kanaatindedir (Bk, benzer bir yaklaşım için, *Baybaşın / Hollanda* (kabul edilebilirlik hakkında), No. 13600/02, 6 Ekim 2005).

2. *Bu Müdahalenin Haklı Gösterilmesi Hakkında*

37. Benzer müdahale, “kanunla öngörülmediği”, bu maddenin 2. fıkrası bakımından meşru amaçlardan birini ya da birkaçını taşımadığı ve dahası, bu amaçlara ulaşmak için “demokratik toplumda gerekli” olmadığı sürece Sözleşme'nin 8. maddesi ihlal edilmektedir.

a) *Kanunla Öngörülmesi*

38. Mahkeme, “kanunla öngörülme” ifadesinin, yalnızca ihtilaf konusu tedbirin iç hukukta dayanağının bulunmasını gerektirmediği, aynı zamanda bu dayanağı teşkil eden kanunun, yargılanabilir kişilerce erişilebilir ve sonuçlarının öngörülebilir olmasını da gerektirdiği yönündeki içtihadını hatırlatmaktadır (Bk, diğerleri arasında, *Rotaru / Romanya* [BD], No. 28341/95, § 52, AİHM 2000-V). Mahkeme ayrıca ulusal yetkililerin, özellikle de mahkemelerin iç hukuku yorumlamak ve uygulamakla görevli olduklarını anımsatmaktadır (*Kopp / İsviçre*, 25 Mart 1998, § 59, *Karar ve*

Hükümlerin Derlemesi 1998-II ve *Kruslin / Fransa*, 24 Nisan 1990, § 29, A serisi No. 176-A).

39. Somut olayda, Mahkeme, ihtilaf konusu müdahalenin, iç hukukta, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olduğu üzere, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğün 88. maddesine (yukarıda geçen 23. paragraf) dayandırıldığını saptamaktadır. Bu maddede, belirtilen hallerde ve koşullarda başka dilde telefon konuşmasına izin verilmesi dışında, telefon görüşmelerinin, kurallara göre, Türkçe dilinde yapılması gerektiği ifade edilmektedir.

40. Ayrıca, Mahkeme, Resmi Gazete’de yayımlanan bu Tüzüğün erişilebilirliğinden şüphe duymak için herhangi bir neden görmemektedir. Diğer yandan, Mahkeme, söz konusu müdahalenin gerekliliği bakımından müdahalenin sonuçlarını dikkate aldığına, belirtilen Tüzükle ilgili hükümlerin öngörülebilir olup olmadığı konusunda karar vermesinin yararsız olduğu kanısına varmaktadır (aşağıda geçen 49-61. paragraflar).

b) Meşru amaç

41. Hükümet tarafından *Kepeklioğlu / Türkiye* (No. 73520/01, 23 Ocak 2007) ve *Silver ve diğerleri / Birleşik Krallık* (25 Mart 1983, A serisi No. 61) kararlarına ilişkin yapılan incelemenin ardından, Mahkeme, cezaevlerinde düzenin korunmasına ilişkin gerekçelerle, belli koşullarda tutukluların haberleşmelerinin kontrol altında tutulmasının yasal olduğunu kabul etmiştir. Mahkeme, mevcut davada cezaevi idaresi tarafından telefon konuşmalarının kontrol edilmesiyle güvenliğin korunmasının, tehlikelerin ve suçun önlenmesinin amaçlandığı görüşündedir.

42. Mahkeme, somut olayda olduğu gibi, cezaevi yetkililerinin telefon kullanımına izin vermeleri durumunda, cezaevindeki hayatın olağan ve makul koşulları, örneğin, diğer tutuklularla telefon kullanımını paylaşma gerekliliği ile düzenin korunması ve suçların önlenmesine bağlı gereklilikler

göz önünde bulundurulduğunda, telefon kullanımına meşru sınırlamalar getirilebileceğini hatırlatmaktadır (anılan, *A. B. / Hollanda*, § 93 ve *Coşcodar / Romanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 36020/06, § 30, 9 Mart 2010). Somut olayda, Mahkeme, söz konusu müdahalenin düzenin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi gibi meşru amaçlar taşıdığı kanaatine varmıştır.

c) Müdahalenin Gerekliliği

i. Hükümet'in İddiaları

43. Hükümet, başvuruların iddialarını kabul etmemektedir. Hükümet, ihtilaf konusu müdahalenin gerekli ve orantılı olduğu kanısındadır. Bu bağlamda, Hükümet başvuruların PKK terör örgütü üyesi olduklarını ve Kürtçe telefon konuşması yapmayı talep etmeden önce aileleriyle olan telefon konuşmalarında daha önce Türkçeyi kullandıklarını belirtmektedir. Bu bağlamda, Hükümet, Kürtçe dilinin farklı lehçeleri olduğunu ve söz konusu taleplerin dile getirildiği tarihte, cezaevi çalışanlarından hiçbirinin Kürtçe bilmediğini ifade etmektedir. Hükümet'e göre, idare, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olduğu üzere, Tüzüğün 88. maddesinin 2. fıkrasının p) bendine dayanarak, başvuruların konuşmak istediği kişiler hakkında bilgi edinebilmek amacıyla bu kişilerin isimlerini ve adreslerini istemiştir. Yine Hükümet'e göre kötü niyetli olmayan tutuklular bu bilgileri sunmuşlar ve ardından yürütülen soruşturma sonucunda, tutukluların arasında Türkçe bilmeyenlerin Kürtçe konuşmasına izin verilmiştir. Oysa Hükümet'in deyişlerine göre, kötü niyet taşıyan bazı davacılar, gerekli bilgileri sunmaksızın Kürtçe konuşmak için izin istemişlerdir. Bu nedenle Hükümet, bu kişilerin, görüştükleri kişiler hakkında araştırma yapılmasını imkânsız hale getirdikleri kanısındadır. Ayrıca, Hükümet'in bakış açısına göre bazı davacıların anne-babaları

belirtilen adreslerde bulunamamıştır. Dolayısıyla ilgililer, Türkçeden başka bir dilde telefon görüşmesi yapmalarına olanak sağlayacak yükümlülükleri yerine getirmemişlerdir. Dahası, başvuranlar diğer bütün tutuklularla aynı mevzuata tabi tutulmuşlar ve dolayısıyla, bu bağlamda herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmamışlardır.

44. Son olarak, Hükümet, tutukluların yakınlarıyla Kürtçe telefon konuşması yapma yönündeki taleplerinin incelenmesinde bundan böyle gecikme yaşanmasına imkân vermeyecek şekilde, Tüzüğün 88. maddesinin 2. fıkrasında değişiklik yapıldığına dair Mahkeme'yi bilgilendirmektedir.

ii. Başvuranların İddiaları

45. Kaya, kendi bakış açısına göre, cezaevi idaresinin uygulamasının hem kendisi hem de yakınları için keyfi, yaralayıcı ve insanlık dışı olduğunu belirterek eleştiride bulunmaktadır.

46. Gerez, Hükümet'in iddialarına itiraz etmektedir. İlgili, söz konusu imkânın geçmişte kendisine verilmesine rağmen, Tüzüğün yürürlüğe girmesiyle birlikte Mayıs 2006 tarihinden 2009 yılına kadar anne-babasıyla telefonda Kürtçe görüşmesinin engellendiğini iddia etmektedir. İlgili, bu bağlamda, kendisine göre geçerli bir sebep olmaksızın telefon konuşmalarının kesildiğini veya engellendiğini ileri sürmektedir. Ayrıca ilgili, anne-babasıyla telefonda Kürtçe konuşmak için izin talep ettiğini, ancak kendisine idareye belirttiği adreste anne-babasının bulunamadığının belirtildiğini ve bu nedenle Türkçe konuşup konuşamadıklarının teyit edilemediği gerekçesiyle anne-babasıyla Kürtçe konuşmasına izin verilmediğini iddia etmektedir. Son olarak, kendisine göre Türkçeden başka her türlü dilin kullanılmasının yasaklanması yönündeki Hükümet politikasını şikâyet konusu yapmaktadır.

47. Bozçalı, demokratik bir toplumda anadiliyle kendisini ifade etmesinin engellenmesinin gerekli olmadığını ileri sürmektedir. İlgili,

cezaevi idaresinin konuşmaları kontrol etme ve tercüme etme imkânlarına tamamen sahip olduğunu, ancak ailesiyle ve ziyaretçileriyle Kürtçe konuşmasını ve iletişim kurmasını engellemek amacıyla idarenin bu imkânları kullanmadığını eklemektedir.

48. Yurtsever ve Özen, mahkûmiyetleri nedeniyle haklarını kullanmaktan yoksun bırakılmayacaklarını ve haberleşme özgürlüğü hakkına sahip olduklarını ileri sürmektedirler. İlgililer, dolayısıyla bu tür bir hakkın engellenmesinin haklı sebeplere dayanması gerektiği ve haberleşme haklarına yapılan her türlü müdahalenin yayımlanan, yasal ve erişilebilir olan bir hükme dayanmaması halinde keyfî olduğu kanısındadırlar. İlgililer, tutukluların dış dünyayla olan ilişkilerinin kontrol edilmesini amaçlayan tedbirlerin, cezaevlerinde güvenliği korumak ve suçun önlenmesi için gereklilik arz ettiğini kabul ettiklerini söylemektedirler. İlgililer, bununla birlikte, kendilerine göre meşru olan bu amaçların, Türkçeden başka bir dili kullanarak dış dünyayla ve aileleriyle sürdürmek istedikleri ilişkilere getirilen sınırlamaları haklı göstermek için izlenmemesi, ancak orantılılık ilkesi esas alınarak izlenmesi gerektiği kanaatindedirler. İlgililer, ayrıca dış dünyayla iletişim kurulmasının yasaklanmasının yalnızca personel yetersizliği gerekçesiyle haklı gösterilemeyeceğini dikkate almaktadırlar. İlgililer, yerel makamların, telefon konuşmalarının, içeriği itibariyle, yasaya aykırı veya cezaevinde güvenliğin korunmasını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olup olmadığını araştırmadıklarını belirtmektedirler. İlgililer, devlet yetkililerinin, Kürtçe konuşma yaptıkları gerekçesiyle telefon görüşmelerinin içeriğinin yasaya aykırı olduğunu varsaymalarından şikâyet etmektedirler. İlgililer, bu bağlamda söz konusu yasaklamaya neden olan haksız ve alışlagelmiş olan uygulamayı eleştirmektedirler. İlgililer, söz konusu tedbirin demokratik toplumda gerekli ve orantılı olmadığını iddia etmektedirler. Başvuranların bakış açısına göre, azınlık dilinde konuşulmasının yasaklanması, gerçek demokrasiyle ve demokratik toplumların temel değerlerinden biri olan, kültürel, etnik ve dini çeşitliliğe

saygı duyulmasıyla bağdaşmamaktadır. İlgililer, Hükümet tarafından tanınmayan, ancak, uluslararası hukukta, varlığı bu tür bir tanımaya bağlı olmayan bir etnik azınlığa mensup olduklarını ifade etmektedirler. İlgililer, Hükümet'in en azından kendi kimliklerini, dillerini ve kültürlerini kullanmalarını engellemekle yükümlü olduğu kanısındadırlar. İlgililer, Avrupa Konseyi tarafından belirtilen Avrupa Cezaevi Kuralları'nı ve özellikle Kural 38'i ileri sürmektedirler. Söz konusu kural; etnik veya dilsel azınlığa mensup tutukluların ihtiyaçlarına ilişkin özel düzenlemelerin yapılmasını ve mümkün olduğu ölçüde, cezaevinde, farklı grupların kültürel uygulamalarına riayet edilmesine devam edilmesini, ayrıca dil ihtiyaçlarının, yetenekli tercümanlara başvurularak ve her bir cezaevinde konuşulan farklı dillerde yazılan bilgi broşürlerinin verilmesiyle karşılanmasını öngörmektedir. Son olarak, başvuruların bakış açısına göre, ulusal azınlıkların dilsel haklarına ilişkin Oslo tavsiyelerinden ve Birleşmiş Milletler himayesinde kabul edilen, Hükümlülere Uygulanacak Muameleye İlişkin Minimum Standart Kuralların 51. maddesinden, devletin tutukluların özel ihtiyaçlarını karşılamak için gereken tedbirleri almakla yükümlü olduğu anlaşılmaktadır. İlgililerin durumunda, söz konusu sınırlamayı haklı gösterecek nitelikte zorunlu sosyal ihtiyaçlar bulunmamaktadır.

iii. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

49. Mahkeme, öncelikle, tutuklunun telefon konuşmaları aracılığıyla ana diliyle sözlü olarak iletişim kurma imkânının, şüphesiz haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkının, ancak özellikle de Sözleşme'nin 8. maddesinin 1. fıkrası anlamında aile hayatına saygı gösterilmesi hakkının özel bir yönünü teşkil ettiğini vurgulamasının yararlı olacağı kanısındadır.

50. Mahkeme, ardından, Sözleşme'nin 8. maddesinin 1. fıkrası ile güvence altına alınan haklara müdahaleyi teşkil eden tedbirin, zorunlu sosyal ihtiyaca cevap vermek için alınması ve kullanılan araçların izlenen

amaçlarla orantılı olması halinde, “demokratik toplumda gerekli” olduğunun kabul edilebileceğini hatırlatmaktadır (Bk., diğerleri arasında, *Campbell / Birleşik Krallık*, 25 Mart 1992, § 44, A serisi No. 233). Müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığının belirlenmesi için devletin takdir yetkisi dikkate alınabilecektir (*ibidem*).

51. Bu bağlamda, en başta, ulusal yetkililer müdahalenin gerekliliği konusunda karar vermekle yükümlü olsa da, Mahkeme, müdahalenin gerekçelerinin Sözleşme’nin gerekleri bakımından uygun ve yeterli olup olmadığını incelemekle görevlidir (*Szuluk / Birleşik Krallık*, No. 36936/05, § 45, AIHM 2009).

52. Mahkeme, diğer yandan, bir hükümlünün haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkını kullanmasına yapılan müdahalenin Sözleşme’nin 8. maddesinin 2. fıkrasında sıralanan amaçlardan birinin izlenmesi için “gerekli” olup olmadığını araştırırken, tutukluluğa ilişkin normal ve makul gerekliliklerin dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir: Tutukluların dış dünya ile ilişkileri belli ölçüde kontrol altında tutulmalıdır ve bu durum, tek başına Sözleşme’ye aykırı düşmemektedir (Bk, diğerleri arasında, anılan, *Silver ve diğerleri*, § 98, *Kwiek / Polonya*, No. 51895/99, § 39, 30 Mayıs 2006 ve *Ostrovar / Moldova*, No. 35207/03, § 105, 13 Eylül 2005).

53. Mahkeme, son olarak, Sözleşme’nin 5. maddesinin 2. fıkrası (kişinin en kısa sürede ve anladığı dilde, tutuklanmasına ilişkin gerekçeler hakkında bilgilendirilmesi hakkı) ile 6. maddenin 3. fıkrasının a) ve e) bentlerinde (kişinin kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeni hakkında en kısa sürede bilgilendirilme hakkı ve kişinin duruşmada kullanılan dili bilmediği ve konuşmadığı takdirde tercüman yardımı alması hakkı) belirtilen kişiye özgü haklar dışında, dil özgürlüğünün, Sözleşme ile düzenlenen hususlar arasında yer almadığını birçok açıdan daha önce ifade ettiğini anımsatmaktadır (*Kozlovs / Letonya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 50835/99, 10 Ocak 2002 ve *Kemal Taşkın ve diğerleri / Türkiye*, No.

30206/04, 37038/04, 43681/04, 45376/04, 12881/05, 28697/05, 32797/05 ve 45609/05, § 56, 2 Şubat 2010).

54. Mahkeme, mevcut davadaki uyuşmazlığın, başvuruların dil özgürlüğüyle alakalı olmayıp, ilgililerin aileleriyle yeterli düzeyde iletişim kurma haklarıyla ilgili olduğunu bir kez daha vurgulamasının yararlı olacağı kanaatindedir. Mahkeme dolayısıyla olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan mevzuat gereğince başvuruların telefon konuşmalarının Sözleşme'nin 8. maddesinin 2. fıkrasının gerekleriyle bağdaşp bağdaşmadığını değerlendirmek için bu konuşmaların tabi tutulduğu koşulları incelemekle görevlidir.

55. Mahkeme, bu bağlamda, 2006 tarihli Avrupa Cezaevleri Kuralları (REC (2006)2) (yukarıda geçen 26. paragraf) çerçevesinde dile getirilen tavsiyeler, üye devletler için bağlayıcı olmasa da, tavsiyelerin önemini daha önce ulusal yetkililerin dikkatine sunduğunu hatırlatmaktadır (Bk, diğerleri arasında, *Slawomir Musial / Polonya*, No. 28300/06, § 96, 20 Ocak 2009). Mahkeme, tutukluların yakın akrabalarıyla ilişkilerini sürdürmeleri konusunda idarenin yardımcı olmasının bu anlamda büyük önem arz ettiğini bir kez daha ifade etmektedir.

56. Somut olayda, Mahkeme, öncelikle iç hukukun tutuklulara telefon konuşmaları aracılığıyla dış dünyayla irtibatlarını sürdürme imkânı tanıdığını saptamaktadır. Bu konuşmalar, ancak güvenlik gerekçeleriyle cezaevi idaresinin kontrolüne tabi tutulabilmektedir ve yeterli kontrolün sağlanması amacıyla tutuklular telefon görüşmeleri sırasında, kurallara göre, yalnızca Türkçe konuşmakla yükümlüdürler.

57. Şüphesiz, iç hukuk bu ilkeye düzenleme getirilmesini öngörmüştür ve iç hukukta, tutukluların yakınlarıyla olan telefon konuşmalarında Türkçeden başka bir dil kullanmalarını yasaklayan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Tüzüğün 88. maddesinin 2. fıkrasının p) bendi, bununla birlikte, bu imkânı bazı resmi gerekliliklerle sınırlandırmaktadır. Özellikle

iç hukuk, cezaevi idaresine tutukluların başka bir dille konuşmak istediği kişinin gerçekten Türkçe anlamadığını teyit etme imkânını öngörmektedir.

58. Ayrıca, Tüzükle ilgili uygulanabilir hükümlerden (yukarıda geçen 23. paragraf) ve ulusal mahkemelerin kararlarından (yukarıda geçen 13 ve 19. paragraflar), cezaevi idaresinin telefon görüşme formlarında yer alan ifadelerin doğruluğunun teyit edilmesine karar vermesi halinde, bu işleme ilişkin masrafların söz konusu tutuklularca karşılanacağı anlaşılmaktadır.

59. Şüphesiz, Mahkeme, diğer taraftan, tutuklunun konuşmasına izin verilen dillerden bir diğerini bilmediği kanıtlanmadığında, özel güvenlikle ilgili hapisten kaçma tehlikesinin önlenmesi gibi sebeplerin, özel tutukluluk rejiminin uygulanmasını ve tutuklunun tercih ettiği dilde yakınlarıyla haberleşmesinin yasaklanmasını haklı gösterebileceğini daha önce kabul etmiştir (anılan karar, *Baybaşın*). Dolayısıyla Mahkeme, somut olaya ilişkin koşullarda, söz konusu düzenlemenin, tüm tutuklular için farklılık gözetilmeden, genel biçimde ve tutuklulardan her birine atfedilen suçların veya her bir tutuklunun kişiliğinin gerektirebileceği, güvenlik bakımından gerekliliklere dair her türlü bireysel değerlendirmeden bağımsız olarak uygulandığını tespit etmektedir. Mahkeme, ayrıca, ulusal makamların, başvuranların telefonda Kürtçe konuşabilme yönündeki taleplerinin değerlendirilmesi sırasında, *Baybaşın* davasında söz konusu olan durumun aksine, bu dilin Türkiye’de akıcı olarak konuşulan diller arasında yer aldığını ve bazı tutuklular tarafından aile ilişkileri çerçevesinde kullanıldığını göz ardı etmediği kanısına varmaktadır. Bununla birlikte, makamların çeviri sistemine başvurmayı öngörmediği anlaşılmaktadır. Oysa Mahkeme, cezaevi idaresinin tutukluya ailesiyle iletişimini sürdürmesi konusunda yardımcı olmasının aile hayatına saygı bakımından büyük önem taşıdığını daha önce ifade ettiğini anımsatmaktadır (diğerleri arasında, anılan *Baybaşın* ve *Van der Ven / Hollanda*, No. 50901/99, § 68, AİHM 2003-II). Bu bağlamda, Mahkeme, somut olayda, başvuranların Kürtçenin aile ilişkilerinde kullanılan bir dil olduğu yönündeki iddiasına ve

Mahkeme'ye göre, mevcut davada önem arz eden bir husus olan, Kürtçenin başvuranların yakınlarının anladığı tek dil olmasına itiraz edilmesine imkân veren herhangi bir unsurun bulunmadığını vurgulamaktadır.

60. Aynı zamanda Mahkeme, elinde bulunan bilgileri ve dosyadaki belgeleri dikkate alarak, aile üyeleriyle telefonda Kürtçe konuşmak isteyen başvuranların yeterli düzeyde Türkçe konuşup konuşmadıklarının teyit edilmesine yönelik ön bir işleme tabi tutulmalarını gerektiren uygulamanın, başvuranların yakınlarıyla iletişim kurmalarına getirilen sınırlama bakımından yerinde ve yeterli gerekçelere dayandırılmadığı kanaatindedir.

61. Mahkeme, dolayısıyla, başvuranların yakınlarıyla Kürtçe telefonla görüşme haklarına yapılan müdahalenin gerekli olduğunun kabul edilemeyeceği kanısındadır. Hükümet'in yararlandığı (yukarıda geçen 44. paragraf) Tüzüğün (yukarıda geçen 24. paragraf) 88. maddesinin 2. fıkrasının p) bendinin içeriğine getirilen ve Türkçeden başka bir dille telefon konuşmalarına izin verilmesi yönündeki taleplerin tabi tutulduğu koşulları değiştiren düzenleme, şüphesiz bu tespiti güçlendirmektedir. Esasen, değiştirildiği üzere, bu madde uyarınca, yalnızca davacının ya da yakınlarının Türkçe bilmediği yönündeki beyanları bundan böyle yeterli olmaktadır.

62. Yukarıda belirtilenleri göz önünde bulunduran Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

II. SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

63. Başvuranlar, Kaya ve Gerez, ulusal mahkemelerin gerekçeden yoksun ve kanuna aykırı bir karar verdikleri ve davalarını derinlemesine incelemeksizin karara vardıkları kanaatiyle ulusal mahkemelerde yürütülen yargılamanın adil olmamasından şikâyet etmektedirler.

Bozçalı, yerel mahkemelerin taraflı biçimde ve yeterli düzeyde araştırma yapmaksızın karar verdiğini ileri sürmektedir. Ayrıca ulusal mahkemeleri dosya üzerinden karar vermekle ve kamuya açık duruşma yapmamakla suçlamaktadır.

Özen, kendisine göre sürekli idare lehine karar veren infaz hâkiminin tarafsız ve bağımsız olmadığını iddia etmektedir. Özen, ayrıca Ağır Ceza Mahkemesi'nin geniş çaplı inceleme yapmaksızın dosya üzerinden karar vermesinden şikâyet etmektedir. Özen, aynı zamanda ulusal mahkemelerin kararlarının gerekçelendirilmemesinden şikâyetçi olmaktadır.

Başvuranlar, Sözleşme'nin 6. maddesini ileri sürmektedirler. Aynı maddenin somut olaya ilişkin kısımları aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, (...) bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, hakkaniyete uygun ve kamuya açık olarak (...) görülmesini isteme hakkına sahiptir.
(...)”

A. İlk görüşler

64. Mahkeme, öncelikle Yurtsever ile Özen'in avukatının, 20 Ekim 2010 tarihli görüşlerinde, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak, müvekkillerinin adil yargılanma hakkından yararlanamadığını, zira ulusal mahkemelerin duruşma yapmaksızın yalnızca dosya üzerinden karar verdiklerini ve kararlarını gerekçelendirmediklerini iddia ettiğini saptamaktadır. Sözleşme'nin 6. maddesinin 3. fıkrasının c) bendini ileri süren söz konusu avukat, aynı zamanda Mahkeme'nin, *Gülmez* kararının (anılan) 61. paragrafında yapılan tespitler ışığında, tutuklulara kendilerini şahsen veya hukuki yardım aracılığıyla savunma imkânı veren hukuk sisteminin başarısızlığa uğramasının Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlaline neden olduğu sonucuna varmasını talep etmiştir.

65. Oysa Mahkeme, bununla birlikte, Yurtsever adına ileri sürülen bu şikâyetlerin, başvurunun Hükümet'e tebliğ edilmesinin ardından, ilk defa başvuranın avukatının görüşlerinde sunulduğunu saptamaktadır. Oysa Yurtsever'i ilgilendiren ve dikkate alınması gereken iç hukuktaki nihai karar, Ağır Ceza Mahkemesi'nin 12 Haziran 2008 tarihli kararıdır. Bu şikâyetlerin, söz konusu tarihten altı ayı aşkın bir süre sonra ileri sürülmesi sebebiyle, şikâyetlerin geç sunulduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

66. Mahkeme, ardından Özen'in, başvuru formunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin 3. fıkrasının c) bendi bağlamındaki özel şikâyetini ileri sürmediğini ve başvurusunun Hükümet'e tebliğ edilmesinin ardından, kendi avukatı tarafından 20 Ekim 2010 tarihli görüşlerde bu şikâyetin ilk kez ileri sürüldüğünü tespit etmektedir. Oysa Özen'i ilgilendiren ve dikkate alınması gereken iç hukuktaki nihai karar, Ağır Ceza Mahkemesi'nin 4 Temmuz 2008 tarihli kararıdır. Dile getirilen bu özel şikâyetin bu tarihten altı aydan daha fazla bir süre sonra ileri sürülmesi nedeniyle, şikâyetin geç sunulduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

B. Hükümet'in ilk itirazı hakkında

67. Hükümet, her şeyden önce, Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğine ilişkin Mahkeme içtihadından (*Garyfallou AEBE / Yunanistan*, 24 Eylül 1997, *Derleme 1997-V*, *Balmer-Schafroth ve diğerleri / İsviçre*, 26 Ağustos 1997, *Derleme 1997-IV* ve *Athanassoglou ve diğerleri / İsviçre* [BD], No. 27644/95, AIHM 2000-IV) ileri gelen kriterlere atıfta bulunmaktadır. Mevcut davaya ilişkin olarak, Hükümet başvuranların ceza sorumluluğunun kabul edilmediğini ve kendilerine herhangi bir disiplin cezasının verilmediğini belirtmektedir. Medeni hakla ilgili somut ve ciddi bir itirazın da söz konusu olmadığını eklemektedir. Dolayısıyla mevcut

başvuruların Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulama alanına girmediğini ileri sürmektedir.

68. Başvuranlar, Hükümet'in Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanamayacağı yönündeki iddialarını reddetmektedir.

69. Mahkeme, cezaevleriyle ilgili uyuşmazlığın, kurallara göre, “cezai alanda yöneltilen bir suçlamanın” esasıyla ilgili olmaması nedeniyle, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının cezai yönünün davaya uygulanamayacağı yönündeki içtihadını hatırlatmaktadır (*Enea / İtalya* [BD], No. 74912/01, § 97, AİHM 2009). Aynı maddenin hukuki yönüne ilişkin olarak, Mahkeme, içtihadından doğan ilkelere göre, öncelikle, en azından savunulabilir şekilde ileri sürülebilen ve iç hukukta tanınan bir “hak” ile ilgili herhangi bir “itirazın” bulunup bulunmadığını araştırması gerektiğini anımsatmaktadır. Bir hakkın varlığını, kapsamını veya hakkın kullanılmasına ilişkin koşulları ilgilendirebilecek somut ve ciddi bir itiraz söz konusu olmalıdır. Söz konusu hak bakımından, 6. maddenin 1. fıkrasının uygulanabilmesi için, zayıf bir bağlantı veya dolaylı etki yeterli değildir, dolayısıyla davanın sonucu doğrudan belirleyici olmalıdır (Bk, diğer birçoğu arasında, *Mennitto / İtalya* [BD], No. 33804/96, § 23, AİHM 2000-X).

70. Mahkeme, ayrıca içtihadının hapisane ortamında yürütülen yargılamalara ilişkin olarak geliştirildiğini vurgulamaktadır. Böylelikle Mahkeme, cezaevlerindeki disiplin veya güvenliğe ilişkin tedbirlerle ilgili uyuşmazlık konusunda Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının hukuki yönden uygulanabileceğini kısa bir süre önce kabul etmiştir (anılan, *Enea*, § 98, *Ganci / İtalya*, No. 41576/98, §§ 20-26, AİHM 2003-XI, *Musumeci / İtalya*, No. 33695/96, § 36, 11 Ocak 2005, anılan *Gülmez*, §§ 27-31, *Barmaksız / Türkiye*, No. 1004/03, § 38, 2 Mart 2010 ve *Stegarescu ve Bahrin / Portekiz*, No. 46194/06, §§ 35-39, 6 Nisan 2010).

71. Bu bağlamda, Mahkeme, özellikle aileyle olan ilişkilere yönelik ciddi sınırlamaların kişisel haklar kapsamına girdiğini ve bu nedenle

sınırlamaların medeni/hukuki nitelik taşıdığını söyleme fırsatı bulmuştur (anılan *Ganci*, § 25). Mahkeme, aynı zamanda, sınırlamaların niteliği (örneğin, aile üyelerinin her ay belli sayıda ziyarette bulunmasının yasaklanması veya mektup veya telefonla haberleşmenin sürekli kontrol edilmesi) ve sınırlamaların meydana getirebileceği sonuçlar (örneğin, aile bağlarının ya da üçüncü kişilerle ilişkilerin devam ettirilmesinde yaşanan sıkıntılar, veya avluda gezinti yasağı) nedeniyle, bireyin medeni haklarına zarar veren her türlü sınırlamaya adli yargılama çerçevesinde itiraz edilebilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu yolla, bir yandan, devletin yüzleşmesi ve dikkate alınması gereken hapisane ortamına ilişkin baskılar ve diğer yandan, tutukluların haklarının korunması gerekliliği arasında adil denge kurulabilmektedir (anılan, *Enea*, § 106).

72. Yukarıda belirtilen içtihadın ışığında, somut olayda başvuranların yakınlarıyla telefonla haberleşmelerine getirilen ihtilaf konusu sınırlamayı göz önünde bulunduran Mahkeme, Hükümet'in Sözleşme'nin 6. maddesinin hukuki yönden mevcut davaya uygulanamayacağı yönündeki itirazının reddedilmesinin uygun olduğu kanısındadır. Dolayısıyla, Mahkeme Sözleşme'nin 6. maddesinin esası yönünden inceleme yapacaktır.

C. Sözleşme'nin 6. Maddesi Bağlamındaki Şikâyetlerin Esası Hakkında

1. Tarafların iddiaları

73. Hükümet, somut olayda söz konusu olan ihtilafın, kamuya açık duruşma yapılmasını gerektirmeyen idari yargılamaya neden olan idari bir uyuşmazlık olduğunu ileri sürmektedir.

74. Hükümet, mevcut davaya ilişkin koşulların, başvuranın özel bir rejime tabi tutulmaktan şikâyetçi olduğu *Ganci* davasındaki (anılan) söz konusu durumdan farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Hükümet, esasen

mevcut davada başvuruların olağan cezaevi rejimine tabi tutuldukları, bu bağlamda telefon konuşmalarına sınırlama getirildiği ve bu sınırlamanın düzenin korunması amacıyla kabul edilen hükümlere dayandırıldığı kanaatine varmaktadır.

75. Başvuranlar, Hükümet'in iddialarını reddetmektedirler. Gerez, özellikle ulusal mahkemeler önünde sözlü savunmasını sunacak durumda olmadığını ve yargılamaya müdahil olan diğer tarafların, yani Cumhuriyet savcısı ve cezaevi idaresinin aksine, dosyadaki belgelere erişemediğini iddia etmektedir. İlgili, ayrıca, kendi deyişlerine göre, davasını derinlemesine incelemeksizin karar veren Erzurum Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararının gerekçelendirilmemesinden şikâyet etmektedir.

76. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına ilişkin olarak, *Gülmez* kararının (anılan) 36 ve 37. paragraflarında Mahkeme tarafından yapılan tespitleri dile getiren Bozçalı, bu tespitlerin somut olayda da geçerli olduğu kanısındadır.

77. Son olarak, Özen ulusal mahkemelerin duruşma yapmaksızın yalnızca dosya üzerinden karar verdiklerini ve kararlarının da gerekçeden yoksun olduğunu ileri sürmektedir.

2. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

78. Mahkeme'nin daha önce hatırlattığı üzere, kişinin davasının kamuya açık olarak görülmesini isteme hakkı, zorunlu olarak, davanın esasına bakan hâkim huzurunda kamuya açık duruşma yapılması anlamına gelmektedir (özellikle, *Martinie / Fransa* [BD], No. 58675/00, § 40, AİHM 2006-VI). Aynı zamanda, kamuya açık duruşma yapma yükümlülüğü mutlak değildir (*Jussila / Finlandiya* [BD], No. 73053/01, § 41, AİHM 2006-XIV) ve Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası, her yargılamada kamuya açık duruşma yapılmasını muhakkak gerektirmemektedir. Özellikle inandırıcılığa ilişkin herhangi bir sorunun ileri sürülmediği veya duruşma yapılmasını

gerektiren olayların tartışma konusu olmadığı davalar ile mahkemelerin taraflarca sunulan iddialara ve diğer belgelere dayanarak adil ve makul biçimde karar verebilecekleri davalar için bu durum geçerlidir (*ibidem*).

79. Mahkeme aynı zamanda duruşma yapılmamasını haklı gösteren koşulların mevcut olup olmadığının, esasen, yerel mahkemelerin inceleyeceği sorunların niteliğine bağlı olduğunu anımsatmaktadır (*idem*, § 42). Bu bağlamda, Mahkeme, özellikle, davada, yalnızca tarafların görüşlerine ve mevcut dosyaya dayanılarak çözülemeyecek nitelikteki fiili ya da hukuki sorunların ileri sürülmemesi veya son derece teknik sorunlarla ilgili durumların söz konusu olması halinde davaya ilişkin istisnai koşullar dikkate alındığında, kamuya açık duruşma yapılmasının zorunlu olmadığını daha önce ifade etme fırsatı bulmuştur (Bk, *Lorenzetti / İtalya*, No. 32075/09, § 32, 10 Nisan 2012 ve burada bahsedilen, içtihatla ilgili diğer atıflar). Bu tespit, esasen bu tür bir duruşmanın yapılmasıyla ilgilidir ve özellikle Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen, mahkeme önünde konuşma hakkını amaçlamaktadır. Bununla birlikte, benzer değerlendirmeler aleniyet gerekliliği konusunda da geçerlidir (*ibidem*).

80. Mevcut davada, Mahkeme, öncelikle, iç hukukun tutuklulara bazı koşulları yerine getirmek şartıyla Türkçeden başka bir dilde yakınlarıyla telefonla görüşme imkânı tanıdığını saptamaktadır. Başvuranlar, bu imkânı sınırlandıran ve Kürtçe telefon konuşması yapmalarını engelleyecek nitelikte olduğunu düşündükleri koşullardan şikâyet etmek amacıyla ulusal mahkemelere başvurmuşlardır.

81. Bu bağlamda, Mahkeme, her şeyden önce, yargılamanın aynı adli mahkemelerde yürütülmesi durumunda, mevcut dava koşullarında söz konusu yargılamanın türü ve konusunun, başvuranların atıfta bulunduğu *Gülmez* davası (anılan) çerçevesinde Mahkeme'nin inceleme imkânı elde ettiği yargılamalardan farklılık gösterdiğini vurgulamasının yararlı olacağı kanısındadır. Esasen, somut olayda, başvuranlara verilen disiplin cezasına ve ulusal mahkemelerde ileri sürdükleri itiraza ilişkin bir yargılama söz

konusu değildir, ancak iç hukukta kullanılması öngörülen bir hakkın talep edilmesi söz konusudur. Bu sebeple, Mahkeme, *Gülmez* kararında (anılan, §§ 36-37) ulaştığı sonuçların, incelemeye tabi tuttuğu davaya olduğu gibi aktarılamayacağı kanaatine varmaktadır.

82. Mahkeme, ardından, dosyadaki belgelere göre, başvuruların Kürtçe telefon konuşması yapma hakkını talep etmek amacıyla ulusal mahkemelere başvurduklarını hatırlatmaktadır. Bu nedenle, başvurularca yapılan başvurunun incelenmesi sırasında, yerel mahkemelerce çözülmesi gereken sorun, cezaevi idaresinin Tüzükle ilgili uygulanabilir ve yasal hükümler bakımından bu telefon konuşmalarını sınırlandırma hakkına sahip olup olmadığıyla ilgilidir. Böylelikle, deliller hakkında tartışmayı gerektiren, inandırıcılıkla ilgili herhangi bir sorun ya da çelişkili tanık ifadeleri somut olayda ortaya konmamıştır.

83. Mahkeme, dava konusu sorunun incelenebileceği ve yalnızca tarafların belgelerine dayanarak yeterli ölçüde çözüme kavuşturulabileceği kanısındadır. Somut olayda, Mahkeme, dosyadaki belgeleri ve sahip olduğu bilgileri göz önünde bulundurarak, ilgililerin Kürtçe telefon konuşmalarının sınırlandırılmasına ilişkin cezaevi idaresinin uygulamasına ve Ağır Ceza Mahkemesi'nde infaz hâkiminin kararına itiraz etmek için aynı hâkime başvurma imkânı elde ettiklerini ve dolayısıyla itirazlarını sunacak durumda olduklarını saptamaktadır.

84. Mahkeme, ayrıca olayların tartışma konusu yapılmadığı ve hukuki sorunların özel bir karmaşıklık içermediği, somut olaya benzer durumlarda, kamuya açık duruşma yapılmamasının, sözlülük ve aleniyetlik ilkeleri bakımından, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının gerekliliklerini ihlal etmediği kanısına varmaktadır (*Varela Assalino / Portekiz* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 64336/01, 25 Nisan 2002). Mevcut davaya özgü koşullarda, başvuranlar tarafından bu bağlamda dile getirilen şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

85. Yerel mahkeme kararlarının gerekçeden yoksun olduğuna ilişkin şikâyet hakkında Mahkeme, bu şikâyetin Sözleşme'nin 6. maddesinden ileri gelmediğini, mahkeme tarafından sunulan gerekçelerin, özellikle taraflardan birinin, kendisine göre, delil anlamında temel teşkil eden tüm hususları kapsamaması gerektiğini hatırlatmaktadır. Bir tarafın, mahkemedен, iddialarından her birini reddetmek için ileri sürdüğü gerekçeleri açıklamasını talep etmek gibi bir mutlak hakkı bulunmamaktadır (*İbrahim Aksoy / Türkiye*, No. 28635/95, 30171/96 ve 34535/97, 10 Ekim 2010). Dahası, Mahkeme, dosyadaki belgeleri dikkate aldığıında, suçlanan ulusal mahkemelerin kararlarının gerekçelendirildiğini tespit etmektedir. Bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

86. Son olarak, Mahkeme, başvuranlarca Sözleşme'nin 6. maddesi bağlamındaki diğer şikâyetlerin genel biçimde dile getirildiğini ve bu şikâyetlerin somut olayda desteklenmediğinin anlaşıldığını saptamaktadır. Aynı zamanda şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olduğunun kabul edilmesi ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

III. İDDİA EDİLEN DİĞER İHLALLER HAKKINDA

87. Başvuranlar, aynı olaylara dayanarak, aynı zamanda, Sözleşme'nin 3, 13, 14, 17 ve 18. maddelerinin ihlal edilmesinden şikâyetçi olmaktadır.

88. Mahkeme, Gerez, Bozçalı ve Yurtsever'in Sözleşme'nin 13. maddesi bağlamındaki şikâyetlerinin, sırasıyla 12 Ekim, 29 Ekim ve 20 Ekim 2010 tarihli görüşlerinde ilk kez ileri sürüldüğünü gözlemlemektedir. Oysa Gerez hakkında iç hukukta verilen nihai karar, Ağır Ceza Mahkemesi'nin 12 Temmuz 2006 tarihli kararıdır ve Bozçalı ve Yurtsever hakkında iç hukukta verilen nihai karar ise Ağır Ceza Mahkemesi'nin 12 Haziran 2008 tarihli kararıdır. İlgililerin şikâyetlerinin bu tarihlerden altı

aydan fazla bir süre sonra ileri sürülmesi nedeniyle şikâyetlerin geç sunulduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

89. Nihayetinde, başvuranların diğer şikâyetlerine ilişkin olarak, Mahkeme, bu şikâyetlerin desteklenmediğini dikkate alarak, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği kanısına varmaktadır.

IV. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

90. Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlâl edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlâlin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine âdil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

91. Başvuran Nusret Kaya herhangi bir adil tazmin talebi sunmamıştır. Dolayısıyla Mahkeme, kendisine bu bağlamda herhangi bir meblağ ödenmesinin gerekmediği kanısındadır.

A. Tazminat

92. Başvuran Ahmet Gerez, rakam belirtmeksizin manevi zarara maruz kaldığını iddia etmektedir. Başvuran Mehmet Şirin Bozçalı, manevi zarar için 5 000 avro (EUR) talep etmektedir. Başvuranlar Mehmet Nuri Özen ve Mesut Yurtsever'in her biri manevi zarar için 3 000 EUR talep etmektedir.

93. Hükümet, bu iddiaları kabul etmemektedir.

94. Mahkeme, yukarıda belirtilen başvuranların her birine manevi zarar için 300 EUR ödenmesi gerektiği kanaatindedir (Bk, benzer bir yaklaşım için, *Akar / Türkiye*, No. 28505/04, § 21, 21 Haziran 2011 ve *Tur / Türkiye*, No. 13692/03, § 30, 11 Haziran 2013).

B. Masraf ve Giderler

95. Gerez, masraf ve giderler için herhangi bir talepte bulunmamaktadır. Yurtsever ve Özen, Mahkeme huzurunda yaptıkları masraf ve giderler için 4 563,10 Türk lirası (TRL) talep etmektedirler. İlgililer, kanıtlayıcı belge olarak, masrafların faturasını, avukatlarının saatlik çalışma ücretlerine ilişkin faturayı, posta masraflarının kopyalarını ve avukatlık ücret sözleşmesini sunmaktadırlar. Bozçalı, avukatlık ücretleri bağlamında 1 500 TRL ve diğer giderler için ise 1 000 TRL talep etmektedir. Bozçalı, kanıtlayıcı belge olarak, avukatlık ücret sözleşmesini, masrafların faturasını ve Türkiye Barolar Birliği'nin avukatlık asgari ücret tarifesini sunmaktadır.

96. Hükümet bu iddiaları kabul etmemektedir.

97. Mahkeme'nin içtihadına göre, başvurana, masraf ve giderlerinin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masraflar iade edilebilmektedir. Somut olayda, elinde bulunan belgeleri ve içtihadını göz önünde bulunduran Mahkeme, kendi önündeki yargılama için Yurtsever ve Özen'e müştereken olmak üzere ve ayrıca Bozçalı'ya 500 EUR ödenmesinin makul olacağı kanısındadır.

C. Gecikme faizi

98. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygun olduğu sonucuna varmaktadır.

MAHKEME, BU GEREKÇELERE DAYANARAK,

1. Oybirliğiyle başvuruları birleştirmeye;

2. Oybirliğiyle, başvuruların, başvuranların telefon konuşmalarının engellenmesine ilişkin Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamındaki şikâyetle ilgili kısmının kabul edilebilir ve diğerlerinin ise kabul edilemez olduğuna;
3. İkiye karşı beş oyla, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine;
4. İkiye karşı beş oyla,
 - a) Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, davalı devletin başvuranlara kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere aşağıdaki miktarları ödemekle yükümlü olduğuna:
 - i. Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, başvuranlar, Ahmet Gerez, Mehmet Şirin Bozçalı, Mehmet Nuri Özen ve Mesut Yurtsever'in her birine manevi zarar için 300 EUR (üç yüz avro),
 - ii. Başvuranlar tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, masraf ve giderler için Mesut Yurtsever ve Mehmet Nuri Özen'e müştereken olmak üzere ve ayrıca Mehmet Şirin Bozçalı'ya 500 EUR (beş yüz avro),
 - b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
5. Oybirliğiyle, adil tazmine ilişkin diğer taleplerin reddine *karar vermiştir.*

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş; İÇtüzüğün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 22 Nisan 2014 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan

İşbu kararın ekinde, Sözleşme'nin 45 § 2. maddesi ve İÇtüzüğün 74 § 2. maddesine uygun olarak, Yargıçlar, Raimondi ve Karakaş'ın sunduğu muhalefet şerhi bulunmaktadır.

G.R.A.
S.H.N.

**YARGIÇLAR, RAIMONDI VE KARAKAŞ'IN ORTAK
MUHALEFET ŞERHİ**

1. Çoğunluğun aksine, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği görüşündeyiz.

2. Öncelikle, tartışmamızın kapsamını sınırlandırmak amacıyla çoğunluğun diğer yandan vurguladığı gibi (kararın 36. ve 42. paragrafları), özellikle posta yoluyla iletişim kurmak için sunulan kolaylıkların kullanılabilir ve yeterli olması halinde, Sözleşme'nin 8. maddesinin tutukluların telefonla görüşme haklarını güvence altına aldığı yönünde yorumlanamayacağını hatırlatmak isteriz (*A. B. / Hollanda*, No. 37328/97, § 92, 29 Ocak 2002 ve *Ciszewski / Polonya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 38668/97, 6 Ocak 2004). Mahkeme, somut olayda olduğu gibi, cezaevi yetkililerinin telefon kullanımına izin vermeleri durumunda, cezaevindeki hayatın olağan ve makul koşulları, örneğin, diğer tutuklularla telefon kullanımını paylaşma gerekliliği ile düzenin korunması ve suçların önlenmesine bağlı gereklilikler göz önünde bulundurulduğunda, telefon kullanımına meşru sınırlamalar getirilebileceğini hatırlatmaktadır (*A. B. / Hollanda*, anılan, § 93 ve *Coşcodar / Romanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 36020/06, § 30, 9 Mart 2010).

3. Mevcut davada, başvuruların aile üyeleriyle telefonla iletişim kurma imkânına getirilen sınırlamanın, Sözleşme'nin 8. maddesinin 1. fıkrası anlamında, haberleşmesine saygı gösterilmesi haklarına yapılan bir müdahale olarak değerlendirilebileceğini kolaylıkla kabul edebiliriz. Çoğunluk gibi, bu müdahalenin kanunla öngörüldüğü ve düzenin korunması ile suçların önlenmesi gibi meşru bir amaç taşıdığı kanaatindeyiz.

4. Diğer taraftan, söz konusu müdahalenin gerekliliği konusunda çoğunluğun yaptığı değerlendirmeye katılamıyoruz ve mevcut davaya özgü

koşulların Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmasına imkân verdiğini düşünmüyoruz.

5. Esasen, cezaevi idaresinin tutuklunun yakınlarıyla ilişkisini sürdürmesi konusunda idarenin yardımcı olmasının aile hayatına saygı gösterilmesi bakımından büyük önem arz etmesi durumunda (*Messina / İtalya* (No. 2), No. 25498/94, § 61, AİHM 2000-X), mevcut davada iç hukukun, tutuklulara telefon konuşmaları aracılığıyla yakınlarıyla ilişkilerini sürdürme imkânı sunduğunu gözlemliyoruz. Güvenlik gerekçeleriyle, telefon konuşmaları düzenlenmiştir ve cezaevi idaresinin kontrolüne tabi tutulabilmiştir. Güvenlik gerekçeleri nedeniyle ve telefon konuşmalarının yeterli ölçüde kontrol edilmesi amacıyla, tutukluların kendilerinin ve yakınlarının Türkçe iletişim kurabilmeleri halinde iç hukukta tutuklulara bu dili konuşma yükümlülüğü getirilmesi, çoğunluğun vardığı sonucu haklı göstermek için tek başına yeterli değildir, zira iç hukukta bu ilkeye düzenleme getirilmesi öngörülmüştür. Bu tür bir düzenlemenin varlığının mevcut davada önemli olduğu görülmektedir.

6. Bu bağlamda, iç hukukun tutukluların yakınlarıyla yaptıkları telefon konuşmaları sırasında Türkçeden başka bir dili veya Kürtçe dilini kullanmalarını yasaklayan herhangi bir hüküm içermediğinin altını çizmek uygun olacaktır. Olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olduğu üzere, Tüzüğün 88. maddesinin 2. fıkrasının p) bendi, böylelikle, öncelikle bazı şartları (kararın 23. paragrafında belirtilen) yerine getirmek koşuluyla, talepte bulunan kişilere Türkçeden başka bir dilde telefonla konuşma olanağı sağlamıştır. Dolayısıyla, bu Tüzük uyarınca, tutuklunun kendisinin ya da görüşmek istediği kişilerin Türkçe bilmediğinin kanıtlanması halinde, başka bir dili konuşmasına izin verilebilmiştir.

7. Başvuranlar, Kürtçe telefon konuşmalarına getirilen sınırlamanın tek başına Sözleşme'nin 8. maddesine aykırı olduğu kanısıyla bu konuya ilişkin düzenlemeyi şikâyet konusu yapmaktadırlar. Çoğunluğun, tutukluların bu bağlamda herhangi bir işlemle yükümlü tutulamayacakları kanaatine vardığı

görülmektedir. Özellikle başvuruların mahkûm edildiği olaylar dikkate alındığında, bu yaklaşıma katılmıyoruz (Bu bağlamda bk, Hükümet görüşleri, kararın 43. paragrafı). Somut olaya ilişkin koşullarda, dava konusu menfaatler, yani bir yandan, tutukluların haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkı ve diğer yandan, yetkililer için cezaevlerinde güvenliği koruma ve suçları önleme gerekliliği arasında, ihtilaf konusu düzenlemede makul ve adil olmayan bir dengenin kurulmadığını düşünüyoruz.

8. Dolayısıyla, başvuruların telefon konuşmalarının sınırlandırılmasının tek başına orantısız bir tedbir olmadığı kanaatindeyiz (benzer bir yaklaşım için, bk, *Baybaşın / Hollanda* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 13600/02, 6 Ekim 2005). Bu bağlamda, özellikle iç hukuk uyarınca, ihtilafli olayların yaşandığı tarihte, tutukluların Türkçeden başka bir dilde konuşmasına izin verilmesine olanak sağlayan yargılamanın yürütüldüğü koşullarda veya yargılamanın seyrinde keyfiliğin bulunduğu sonucuna varılamayacağına inanıyoruz.

9. Nihayetinde, çoğunluğun aksine, *Baybaşın* davasında (anılan) kabul edilemezlik kararı verilmesini haklı gösteren gerekçelerin, farklı bir yaklaşımı gerektirmeyen mevcut davaya tamamen aktarılabilceği kanısındayız. Bu bağlamda, *Baybaşın* davasındaki söz konusu düzenlemenin, somut olayda belirtilen düzenlemeye nazaran daha sınırlayıcı olduğunu hatırlatıyoruz. Mahkeme'nin değerlendirmesine sunulan Hollanda mevzuatına göre *Baybaşın* davasındaki tutukluların yalnızca belirli bazı dilleri (Hollandaca, İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyol, Türkçe ve Arapça) konuşmalarına izin verilmiştir. Başvuranın Türkçe konuşabilmesi nedeniyle yakınlarıyla Kürtçe konuşmasına izin verilmemiştir ve Mahkeme, bu durumun Sözleşme'ye aykırı olduğu kanısına varmamıştır.